

P. Imréné, Szül. Klein Rózsa

A képen én vagyok látható. Itt olyan huszonöt-harminc éves lehetek.

A gimnázium elvégzése után az egyetemet Kolozsváron végeztem. A szüleim nem akarták, hogy tovább tanuljak. Azt akarták, hogy férjhez menjek. El is jött a sadhen hozzánk, de én hallani sem akartam arról, hogy férjhez menjek. Tanulni akartam, és világot látni. Akkor Sanjuan, az igazgató elment a szüleimhez, és az ő közbenjárására folytathattam a tanulmányaimat, mehettem a kolozsvári egyetemre.

1930-ban már diplomáztam. Én angol, francia és filozófia szakra iratkoztam be, azt is végeztem. 1927-ben kezdtem, és 1930-ban végeztem, mert akkor három éves volt a tanári szak. Egyedüli lány voltam még akkor az angol szakon, hét sváb fiú volt még rajtam kívül. Akkor még nem volt divat az angol nyelv tanulása. Később már százával jöttek az angol szakra. A francia szakon sokkal többen voltak. Utána rögtön kineveztek Aradra tanítani. Aradon három évig, 1933-ig voltam. Egy nem vallásos gimnáziumban tanítottam angolt és franciát. Mindig is éreztem, hogy keveset tudok, és úgy döntöttem, hogy elmegyek a Sorbonne Egyetemre Párizsba. Fölvettek, és így egy évig, az 1933/34-es tanévben oda jártam. Felvételit kellett azért csinálnom, ami sikerült, de biztos, hogy tekintettel voltak arra, hogy már több évig tanítottam. Elmentem, mert éreztem, hogy kell. Az egyik testvéremnél laktam, Jankónál, aki orvos volt. Elvégeztem azt az egy évet, és franciatanár lettem. Azt mondták, nem vagyok normális, mit csinálok ott, hiszen ez a fiúknak való, nem a lányoknak. Párizs nekem akkor a világ csodája volt. Gyönyörű volt. Imádtam nézni azokat az utcákat meg mindent. Különben is én nagy francia kultúrát és történelmet szerető voltam, mert a franciák indították el az első forradalmat 1789-ben, az első európai forradalmat. A francia kultúra nekem különösen nagyon tetszett. Nagyon szerettem a franciákat, hogy olyan szabadelvűek, és

fiatalon, zsidóként én elég mindent éltem át. A franciák a szabadságért harcoltak. A legjobb barátnőm egy olasz lány volt, Maria Luigi Baldini. Az apja szocialista miniszter volt valamikor. Nem tudom, mit szeretett rajtam, de ő volt a legjobb barátnőm. Meghívtak gyakran hozzájuk. Ő ott lakott akkor Párizsban emigránsként, mert az olaszok a szocialistákat üldözték. Pimpa -- ez volt a beceneve -- sokkal okosabb volt, mint én, bár két évvel fiatalabb volt nálam. Nagyon ragaszkodott hozzám. Iskola után sokat mászkáltunk Párizs utcáin. Nagy szerepet játszott ő aztán később Olaszországban, nagy karriert csinált. Ez a barátság megmaradt. Hogy milyen demokratikusak voltak a szülei! Hányszor voltam náluk vasárnap teázni! Az egész család olyan kedves volt. Volt egy bátyja is. Jó társaságom volt. Múzeumba sokat, kávéházba nem nagyon jártunk. Nem volt olyan sok pénzünk. A tanulás meg az egyetem elvette az időnket. Nem nagyon volt erre idő. Örültünk, hogy el tudtuk végezni, amit kellett. Egyedül voltam az évfolyamon, senki nem volt magyar rajtam kívül. Nekem nagyon érdekes volt Párizs. Ezek az afrikaiak meg idegen országokból jött emberek. Olyan is volt, hogy afrikaiak megkérdezték, hogy Magyarországon az utcán állatok járnak-e. Szerintük Budapest "keleten" van, és azt hitték, hogy ott még olyan világ van, hogy az állatok az utcán járnak. Párizsban már nem nagyon tartottam a zsidó szokásokat. Nem is kerestem. Minden új volt nekem. Sok mindenben más volt, mint Arad vagy Kolozsvár. Az utcák maguk is, de az emberek is. Az nyugat volt. Mindig azt éreztem, hogy ez egy előrehaladottabb ország. Igyekeztem mindenre odafigyelni, ami újdonság volt. És nekem sok újdonság volt. Az embereknek a beszéde, vagy például más volt az emberek magatartása. Keletesebb volt akkor még Magyarország.

Párizs után egy évvel kimentem Londonba, hogy az angol nyelvtudásomat is tökéletesítsem. A párizsi és a londoni tanulmányokat én az összespórolt pénzemből finanszíroztam. Persze sokat segített, hogy a bátyáim kint voltak. Egy kislánnyal foglalkoztam még Aradon, és egy kis pénz összeeszedtem akkor a kinttartózkodásra. Én elég korán kezdtem kenyeret keresni. Már diákkoromban is adtam órákat kollégáknak, kolléganőknek. 1934/35-ben mentem Angliába, Londonba. Ott is egy évig voltam. Ott is lediplomáztam angolból. Londonban egy panzióban laktam, és jól éreztem magam, mert kényeztettek. Ott is egyedüli idegen voltam. Mind angolok voltak az egyetemen is, csak én voltam egyedüli idegen. És egy fiatal, vékony, negyvenegy kilós, kis fiatal lány, hát persze hogy kedveskedtek velem nagyon. Nem tudom már pontosan az egyetem nevét.

Amikor visszajöttem Londonból, visszamentem Máramarosszigetre, 1935-ben. A szüleim ott voltak, dolgoztak a boltban. Én oda mentem vissza, és hát bizony kapkodtak értem, mert egy francia meg egy londoni egyetemi diploma nagyon nagy elismerést adott. Tanítottam tehát, és néha segítettem a boltban még egy ideig, de aztán jött a zsidótörvény 1940-ben. Onnantól kezdve már nem taníthattam. A szüleim változatlanul ott éltek, és náluk voltam. Apámnak segítkeztem az üzletben, meg tanfolyamokat csináltam angolból és franciából, és magántanítványokat vállaltam. Zsidó és nem zsidó gyerekeket vegyesen. Voltak felnőttek is, románok, magyarok egyaránt. A román ember nekem pont olyan volt, mint a magyar. Ez egy rövid ideig ment csak, mert én 1940 végén átjöttem Budapestre, apám egyik testvéréhez, Henrikhez.